

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (prvo vijeće)

20. travnja 2016. *

„Zahtjev za prethodnu odluku – Uredba (EZ) br. 44/2001 – Područje slobode, sigurnosti i pravde – Pojam ‚nepomirljivih odluka‘ – Tužbe, koje nemaju isti predmet, upućene protiv više tuženika koji imaju domicil u različitim državama članicama – Uvjeti ugovorene nadležnosti – Klauzula o prenošenju nadležnosti – Pojam ‚stvari koje se odnose na ugovore‘ – Provjera nepostojanja valjanog ugovornog odnosa“

U predmetu C-366/13,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a koji je uputio Corte suprema di cassazione (Kasacijski sud, Italija), odlukom od 28. svibnja 2013., koju je Sud zaprimio 1. srpnja 2013., u postupku

Profit Investment SIM SpA, u likvidaciji,

protiv

Stefana Ossija,

Commerzbank Brand Dresdner Bank AG,

Andree Mironea,

Eugenija Maglija,

Francesca Redija,

Profit Holding SpA, u likvidaciji,

Redi & Partners Ltd,

Enrica Fiorea,

E3 SA,

SUD (prvo vijeće),

u sastavu: A. Tizzano, potpredsjednik Suda, u svojstvu predsjednika vijeća, F. Biltgen, A. Borg Barthet, M. Berger i S. Rodin (izvjestitelji), suci,

nezavisni odvjetnik: Y. Bot,

* Jezik postupka: talijanski

tajnik: L. Carrasco Marco, administratorica,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 5. ožujka 2015.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za Profit Investment SIM SpA, u likvidaciji, L. Gaspari, u svojstvu sudskog likvidatora, uz asistenciju P. Pototschniga i F. De Simonea, *avvocati*,
- za Commerzbank Brand Dresdner Bank AG, E. Castellani i G. Curtò, *avvocati*, kao i C. Gleske, *avocat*,
- za talijansku vladu, G. Palmieri, u svojstvu agenta, uz asistenciju L. D'Ascie, *avvocato dello Stato*,
- za vladu Ujedinjene Kraljevine, L. Christie, u svojstvu agenta, uz asistenciju B. Kennellyja, *barrister*,
- za Europsku komisiju, F. Moro i A.-M. Rouchaud-Joët, kao i E. Traversa, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 23. travnja 2015.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o sudskoj nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2001., L 12, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između društva Profit Investment SIM SpA, u likvidaciji (u daljnjem tekstu: Profit) i Stefana Ossija, Commerzbank Brand Dresdner Bank AG (u daljnjem tekstu: Commerzbank), Andree Mironea, Eugenija Maglija, Francesca Redija, društva Profit Holding SpA, u likvidaciji, društva Redi & Partners Ltd (u daljnjem tekstu: Redi), Enrica Fiorea te društva E3 SA.

Pravni okvir

- 3 U skladu s člankom 68. stavkom 1. Uredbe br. 44/2001, koja je stupila na snagu 1. ožujka 2002., ta uredba zamjenjuje, među svim državama članicama osim Kraljevine Danske, Konvenciju od 27. rujna 1968. o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 1972., L 299, str. 32.).
- 4 U skladu sa svojom uvodnom izjavom 2., cilj Uredbe br. 44/2001 je u interesu ispravnog djelovanja unutarnjeg tržišta:

„[...] ujedinjavanje pravila o sukobu nadležnosti u građanskim i trgovačkim stvarima te pojednostavljivanje formalnosti s ciljem brzog i jednostavnog priznavanja i izvršenja sudskih odluka”.

- 5 Uvodne izjave 11. i 12. Uredbe br. 44/2001 na sljedeći način određuju odnos između različitih pravila o nadležnosti kao i njihovih normativnih ciljeva:

„(11) Propisi o nadležnosti moraju biti izuzetno predvidljivi i utemeljeni na načelu da se nadležnost uglavnom utvrđuje prema domicilu tuženika, pri čemu takva nadležnost mora uvijek postojati, osim u nekim točno određenim slučajevima, u kojima je zbog predmeta spora ili autonomije stranaka opravdana neka druga poveznica. [...]

(12) Osim domicila tuženika, trebale bi postojati alternativne osnove za utvrđivanje nadležnosti, utemeljene na bliskoj vezi između suda i postupka ili radi olakšavanja ispravnog suđenja.”

- 6 Članak 2. stavak 1. Uredbe br. 44/2001 koji se nalazi u Poglavlju II., Odjeljku 1. te uredbe pod nazivom „Opće odredbe” glasi:

„Uz poštovanje odredaba ove Uredbe, osobama s domicilom u nekoj državi članici sudi se pred sudovima te države članice, bez obzira na njihovo državljanstvo.”

- 7 Članak 5. Uredbe br. 44/2001, također iz poglavlja II., iz odjeljka 2., naslovljenog „Posebna nadležnost“, određuje u stavku 1.:

„Osoba s domicilom u državi članici može u drugoj državi članici biti tužena:

- 1) (a) u stvarima koje se odnose na ugovore, pred sudom u mjestu u kojemu treba biti izvršena obveza;
- (b) u svrhe ove odredbe, osim ako nije drukčije ugovoreno, mjesto izvršenja obveze je:
 - u slučaju kupoprodaje robe, mjesto u državi članici u kojemu je, u skladu s ugovorom, roba isporučena ili je trebala biti isporučena,
 - u slučaju pružanja usluga, mjesto u državi članici u kojemu su, u skladu s ugovorom, usluge pružene ili su trebale biti pružene;
- (c) ako se ne primjenjuje podstavak (b), primjenjuje se podstavak (a);

[...]”

- 8 Članak 6. stavak 1. Uredbe br. 44/2001 koji se također nalazi u odjeljku 2. iz poglavlja II. predviđa kako slijedi:

„Osoba s domicilom u državi članici može biti tužena:

- 1) ako je ona jedan od više tuženika, i pred sudom u mjestu u kojemu bilo koja od tuženih osoba ima domicil, pod uvjetom da su tužbe toliko usko povezane da ih je bolje obrađivati zajedno kako bi se izbjegla opasnost donošenja nepomirljivih sudskih odluka u odvojenim postupcima.

[...]”

- 9 Članak 23. stavak 1. Uredbe br. 44/2001, koji se nalazi u poglavlju II. odjeljku 7., naslovljenom „Ugovorena nadležnost”, određuje:

„1. Ako se stranke, od kojih jedna ili više njih ima domicil u državi članici, sporazume da će sud ili sudovi države članice biti nadležni za sporove koji nastanu ili su nastali u vezi s određenim pravnim odnosom, nadležan će biti taj sud ili ti sudovi. Takva nadležnost je isključiva, osim ako su stranke postigle drugačiji sporazum. Takav sporazum o prenošenju nadležnosti postiže se:

- (a) u pisanom obliku, ili se potvrđuje u pisanom obliku; ili
- (b) u obliku koji je u skladu s praksom uvriježenom među strankama; ili
- (c) u međunarodnoj trgovini u obliku koji je u skladu s običajima koji su strankama poznati ili bi im morali biti poznati, a opće su poznati u međunarodnoj trgovini i redovito ih poštuju stranke ugovora iste vrste u okviru trgovine o kojoj je riječ.

[...]”

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 10 U svibnju 2004. Commerzbank (prije Dresdner Bank AG), njemačka poslovna banka koja posluje i u sektoru transakcija nazvanih „strukturirano financiranje”, stavio je na tržište program izdavanja kreditnih zapisa (u daljnjem tekstu: kreditni zapisi) nazvan „Credit Linked Note Programme” (u daljnjem tekstu: program izdavanja). U okviru tog programa izdavanja Commerzbank je mogao izdavati kreditne zapise do visine najviše 4 milijarde eura.
- 11 Uređenje programa izdavanja kao i gospodarski i pravni uvjeti kreditnih zapisa bili su definirani u prospektu o izdavanju (u daljnjem tekstu: prospekt). U ovom slučaju taj prospekt je prethodno odobrio Irish Stock Exchange (Dublinska burza, Irska), što zainteresirane stranke nikada nisu ni ospravale. Navedeni prospekt bio je dostupan javnosti na internetskoj stranici Dublinske burze.
- 12 Taj dokument u točki 16., naslovljenoj „Terms and conditions of the Notes” (uvjeti vrijednosnih papira), sadržava klauzulu o prenošenju nadležnosti prema kojoj engleski sudovi imaju isključivu nadležnost za rješavanje svih sporova koji se odnose na vrijednosne papire ili su s njima povezani.
- 13 U rujnu 2004. Commerzbank je u okviru programa izdao kreditne zapise povezane s kreditnim zapisima koje je prethodno izdao E3 (u daljnjem tekstu: vrijednosni papiri društva E3), koji su se zvali „Dresdner Total Return Notes linked to E3 SA” (u daljnjem tekstu: sporni vrijednosni papiri), u ukupnoj vrijednosti od 2 300 000,00 eura.
- 14 Društvo Redi, koje je za obavljanje djelatnosti financijskog posredništva ovlastio Financial Services Authority (tijelo za nadzor financijskih usluga, Ujedinjena Kraljevina), upisalo je 27. listopada 2004. na takozvanom „primarnom“ tržištu sve sporne vrijednosne papire koje je izdao Commerzbank.
- 15 Društvo Redi je istog dana, po upisu navedenih vrijednosnih papira, dio tih vrijednosnih papira u vrijednosti 1 100 000 eura prenijelo društvu Profit na takozvanom „sekundarnom” tržištu.
- 16 U proljeće 2006. društvo E3 nije izvršilo svoju obvezu plaćanja dijela kamata koje su u vezi s vrijednosnim papirima društva E3 dospjele 15. travnja 2006. Posljedično, društvo Commerzbank je prijavilo taj kreditni događaj i 5. srpnja 2006. ukinulo sporne vrijednosne papire tako što je društvu Profit izdalo jednak broj vrijednosnih papira društva E3.

- 17 Taj kreditni događaj u vezi sa spornim vrijednosnim papirima uzrokovao je pokretanje postupka prisilne likvidacije društva Profit, osnovanog u skladu s talijanskim pravom, koje je podnijelo tužbu pred Tribunale di Milano (Sud u Milanu, Italija) protiv društava Commerzbank, Profit Holding, Redi i E3 kao i S. Ossija i E. Maglia, člana upravnog odbora odnosno glavnog direktora društva Profit, i E. Fiorea, člana društva E3, kojom je u biti zahtijevalo:
- proglašenje ništavosti ugovora zbog ugovorne neravnoteže i nedovoljnosti ili nepostojanja pravne osnove, na temelju kojih je kupilo sporne vrijednosne papire koje je izdalo društvo Commerzbank te ih je prodalo društvu Redi i, posljedično, povrat pogrešno isplaćenih iznosa, to jest povrat novčanog iznosa plaćenog za tu kupnju;
 - utvrđenje odgovornosti društva majke Profit Holding, također osnovanog u skladu s talijanskim pravom, na temelju članka 2497. Codice civile (građanski zakonik) jer je potonje povrijedilo načela dobrog upravljanja društvima i poduzećima time što je navelo svoje društvo kćer da provede predmetne transakcije i zbog čega je dužno nadoknaditi štetu koju je zbog takvog lošeg upravljanja navodno pretrpjelo društvo Profit. Taj zahtjev za naknadu štete solidarno je podnesen i protiv društva Redi, kao i protiv S. Ossija, E. Maglija i E. Fiorea, na temelju pretpostavke da su te osobe na različite načine surađivale s društvom Profit Holding kako bi prouzročile neopravdanu štetu društvu Profit.
- 18 S. Ossi i društvo Commerzbank, kao i A. Mirone protiv kojeg je potonje društvo podnijelo tužbu, osporavali su nadležnost talijanskog suda osobito zato što je klauzula o prenošenju nadležnosti iz prospekta predviđala nadležnost engleskih sudova. Društvo Profit je stoga tražilo od Corte suprema di Cassazione (Kasacijski sud, Italija) da prethodno odluči o pitanju sudske nadležnosti.
- 19 U tim je okolnostima Corte suprema di Cassazione (Kasacijski sud) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
- „1. Može li se smatrati da postoji povezanost između različitih predmeta, u smislu članka 6. stavka 1. Uredbe br. 44/2001, u slučaju kada postoji razlika u predmetu tužbenih zahtjeva istaknutih u dvjema tužbama i pravnoj osnovi na temelju koje su istaknuti tužbeni zahtjevi, a da među njima ne postoji odnos podređenosti ili pravno-logičkog nesklada, ali bi se moguće priznanje osnovanosti jednog od njih potencijalno moglo stvarno odraziti na opseg prava čija je zaštita zatražena u okviru drugog zahtjeva?
 2. Može li se smatrati ispunjenim uvjet iz članka 23. stavka 1. točke (a) Uredbe br. 44/2001 da klauzula o prenošenju nadležnosti mora biti sastavljena u pisanom obliku u slučaju kada je takva klauzula unesena u [prospekt] koji je jednostrano sastavio izdavatelj obveznica s ciljem da se odredi primjenjivost ugovorene nadležnosti za sporove koji nastanu u odnosu na bilo kojeg naknadnog stjecatelja tih obveznica po pitanju njihove valjanosti; odnosno, može li se unosenje klauzule o prenošenju nadležnosti u ispravu čija je svrha urediti obveznice namijenjene prekograničnom prometu smatrati oblikom dopuštenim međunarodnim trgovačkim običajima u smislu članka 23. stavka 1. točke (c) iste uredbe?
 3. Treba li izraz ‚stvari koje se odnose na ugovore‘ iz članka 5. stavka 1. spomenute uredbe razumjeti na način da se odnosi samo na sporove u kojima se pred sudom namjerava pozivati na pravni odnos koji proizlazi iz ugovora te na sporove koji su s navedenim odnosom usko povezani ili se može proširiti i na sporove u kojima se tužitelj ne poziva na ugovor, nego osporava postojanje pravno valjanog ugovornog odnosa i traži povrat iznosa uplaćenog s naslova koji je prema njegovu mišljenju lišen svake pravne osnove?“

O prethodnim pitanjima

- 20 Očitovanja su podnijeli društva Profit, Commerzbank, talijanska vlada i vlada Ujedinjene Kraljevine te Europska komisija.
- 21 Prije ispitivanja prvog prethodnog pitanja valja odgovoriti na drugo i treće o pitanje. Naime, kao što je to istaknuo nezavisni odvjetnik u točki 29. svojeg mišljenja, ako bi sud koji je uputio zahtjev na temelju odgovora na drugo pitanje zaključio da se klauzula o prenošenju nadležnosti iz glavnog postupka može valjano primijeniti u odnosu na društvo Profit, Tribunale di Milano (sud u Milanu) bi se u skladu s tim morao nužno proglasiti nenadležnim za odlučivanje o tužbi radi proglašenja ništavosti i povrata iznosa prodajne cijene, koju bi trebalo podnijeti engleskim sudovima.

Drugo pitanje

- 22 Svojim drugim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 23. stavak 1. točke (a) i (c) Uredbe br. 44/2001 tumačiti na način da klauzula o prenošenju nadležnosti poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku, prvo, zadovoljava formalne zahtjeve iz navedenog članka 23. stavka 1. točke (a) kada je sadržana u prospektu o izdavanju kreditnih zapisa koji je sastavio izdavatelj tih vrijednosnih papira, drugo, da se može na nju pozvati protiv treće osobe koja je stekla te vrijednosne papire od financijskog posrednika i, treće, u slučaju negativnog odgovora na prva dva dijela drugog pitanja, da je u skladu s međunarodnim trgovačkim običajima u smislu navedenog članka 23. stavka 1. točke (c).
- 23 Najprije treba podsjetiti da, u vezi s uvjetima valjanosti klauzule o prenošenju nadležnosti, članak 23. stavak 1. Uredbe br. 44/2001 ponajprije propisuje formalne uvjete i spominje tek jedan materijalni uvjet u vezi s predmetom klauzule koja se mora odnositi na određeni pravni odnos. Tekst te odredbe ne pojašnjava dakle je li moguće klauzulu o prenošenju nadležnosti prenijeti, izvan kruga stranaka ugovora, na treću osobu, koja je ugovorna stranka kasnije sklopljenog ugovora i slijednik, u cijelosti ili dijelom, prava i obveza jedne od stranaka iz prvotnog ugovora (vidjeti, osobito, presudu od 7. veljače 2013., Refcomp, C-543/10, EU:C:2013:62, t. 25.).
- 24 Međutim, članak 23. stavak 1. Uredbe br. 44/2001 jasno navodi da je njegovo područje primjene ograničeno na slučajeve u kojima se stranke „sporazume” o sudu. Kao što to proizlazi iz uvodne izjave 11. te uredbe, ta suglasnost volja između stranaka jest to što opravdava dogovoreno prvenstvo, u ime načela autonomije volje, za izbor suda koji je različit od onoga koji bi eventualno bio nadležan na temelju navedene uredbe (presuda od 7. veljače 2013., Refcomp, C-543/10, EU:C:2013:62, t. 26.).
- 25 Kako bi se odgovorilo na prvi dio drugog pitanja, valja utvrditi zadovoljava li klauzula o prenošenju nadležnosti sadržana u prospektu o izdavanju kreditnih zapisa koji je jednostrano sastavio izdavatelj tih vrijednosnih papira formalni zahtjev o pisanom obliku predviđen člankom 23. stavkom 1. točkom (a) Uredbe br. 4/2001.
- 26 Sud je već presudio da unošenje klauzule o prenošenju nadležnosti u opće uvjete prodaje jedne od strana, otisnute na poleđini ugovora, ispunjava zahtjev o pisanom obliku samo ako ugovor izričito upućuje na te opće uvjete (presuda od 14. prosinca 1976., Estasis Saloti di Colzani, 24/76, EU:C:1976:177, t. 10.).
- 27 Osim toga, prema ustaljenoj sudskoj praksi, članak 23. stavak 1. Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti na način da je, kao i kod cilja članka 17. stavka 1. konvencije od 27. rujna 1968. o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, stvarno postojanje suglasnosti dotičnih osoba jedan od ciljeva te odredbe (vidjeti osobito presudu od 7. veljače 2013., Refcomp, C-543/10, EU:C:2013:62, t. 28. i navedenu sudsku praksu) i da, posljedično, ta odredba nameće sudu pred kojim se postupak vodi obvezu da ispita je li predmetna klauzula doista bila predmet suglasnosti između

stranaka, što se mora očitovati na jasan i precizan način (vidjeti osobito presude od 9. studenoga 2000., Coreck, C-387/98, EU:C:2000:606, t. 13. i navedenu sudsku praksu, kao i od 7. veljače 2013., Refcomp, C-543/10, EU:C:2013:62, t. 27.).

- 28 U glavnom postupku, klauzula o prenošenju nadležnosti engleskim sudovima unesena je u prospekt, dokument koji je sastavio izdavatelj vrijednosnih papira. Iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje nije konačno vidljivo je li ta klauzula preuzeta ili je se izrijekom spominje u ugovorima potpisanima prilikom izdavanja vrijednosnih papira na primarnom tržištu.
- 29 Stoga na prvi dio drugog pitanja valja odgovoriti da je formalni zahtjev o pisanom obliku utvrđen u članku 23. stavku 1. točki (a) Uredbe br. 44/2001, u slučaju unošenja klauzule o prenošenju nadležnosti u prospekt o izdavanju kreditnih zapisa ispunjen samo ako je u ugovoru koji su potpisale stranke prilikom izdavanja vrijednosnih papira na primarnom tržištu navedeno prihvaćanje takve klauzule ili se u njemu izravno upućuje na taj prospekt, što sud koji je uputio zahtjev treba provjeriti.
- 30 Kada bi odgovor bio potvrđan, sud koji je uputio zahtjev također mora utvrditi spominje li i ugovor koji su potpisali Redi i Profit prilikom prijenosa vrijednosnih papira na sekundarnom tržištu također prihvat navedene klauzule ili sadržava takvo upućivanje. Ako je to slučaj, smatrat će se da se na tu istu klauzulu može pozvati protiv društva Profit.
- 31 Drugi dio drugog pitanja postavlja se samo u suprotnom slučaju, to jest može li se na klauzulu o prenošenju nadležnosti, valjano zaključenu u ugovoru sklopljenom između izdavatelja vrijednosnih papira i stjecatelja tih papira, pozvati protiv treće osobe koja je navedeni vrijednosni papir kupila od spomenutog upisnika a da nije izričito pristala na predmetnu klauzulu i koja je podnijela tužbu radi utvrđivanja odgovornosti protiv navedenog izdavatelja.
- 32 Sud je u točki 33. svoje presude od 7. veljače 2013., Refcomp (C-543/10, EU:C:2013:62), presudio u kontekstu tužbe radi utvrđivanja odgovornosti koju je podnio naknadni kupac robe protiv njezina proizvođača da se, u slučaju nepostojanja ugovornog odnosa između njih, ne može smatrati da su se oni „sporazumjeli”, u smislu članka 23. stavka 1. Uredbe br. 44/2001, o sudu koji je određen kao nadležan u izvornom ugovoru koji su sklopili proizvođač i prvi kupac.
- 33 Međutim, Sud je kod odlučivanja u vezi s područjem ugovora o pomorskom prijevozu presudio da klauzula o prenošenju nadležnosti unesena u konosman ima učinak za treću osobu u tom ugovoru ako je ta klauzula bila priznata kao valjana između krcatelja i prijevoznika i da je na temelju primjenjivog nacionalnog prava treća osoba koja je stekla konosman naslijedila prava i obveze od krcatelja. Na temelju takvog odnosa zamjenjivosti između krcatelja i treće osobe stjecatelja, stjecanjem tog konosmana potonji je vezan navedenom klauzulom. Kada u skladu s nacionalnim pravom postoji takav odnos, nije nužno da sud koji je odlučivao u glavnom predmetu provjeri je li ta treća osoba pristala na navedenu klauzulu. Sud je u tom pogledu istaknuo vrlo posebnu narav konosmana, instrumenta međunarodne trgovine kojim se uređuje odnos između najmanje triju osoba. Stoga konosman predstavlja prenosiv vrijednosni papir koji omogućuje vlasniku da tijekom prijevoza proda robu kupcu koji postaje nositelj svih prava i obveza krcatelja u odnosu na prijevoznika (vidjeti u tom smislu presude od 19. lipnja 1984., Russ, 71/83, EU:C:1984:217, t. 24.; od 16. ožujka 1999., Castelletti, C-159/97, EU:C:1999:142, t. 41.; od 9. studenoga 2000., Coreck, C-387/98, EU:C:2000:606, t. 23. do 27., kao i od 7. veljače 2013., Refcomp, C-543/10, EU:C:2013:62, t. 34. do 36.).
- 34 Osim toga, Sud je također smatrao u vezi s upisom dionica društva da time što postaje dioničar društvo daje suglasnost da za njega vrijede sve odredbe iz statuta društva, uključujući klauzulu o prenošenju nadležnosti koja se tamo nalazi, te je njome vezano ako se statut nalazi na mjestu kojemu dioničari mogu pristupiti, kao što je sjedište društva, ili se nalazi u javnom registru (vidjeti u tom smislu presudu od 10. ožujka 1992., Powell Duffryn, C-214/89, EU:C:1992:115, t. 19. i 28.).

- 35 Pitanje koje se postavlja u glavnom postupku je može li se Commerzbank, izdavatelj spornih vrijednosnih papira, pozivati protiv društva Profit, posljednjeg upisnika tih vrijednosnih papira koje je stekao ugovorom sklopljenim s društvom Redi, na klauzulu o prenošenju nadležnosti iz prospekta u odnosu na potonje društvo.
- 36 U skladu sa sudskom praksom navedenom u točkama 33. i 34. ove presude, na to pitanje valja odgovoriti potvrdno ako se utvrdi, a što mora provjeriti sud koji je uputio zahtjev, najprije, da je ta klauzula valjana u odnosu između društva Commerzbank i društva Redi, prvog upisnika tih vrijednosnih papira, zatim da je društvo Profit upisom navedenih vrijednosnih papira na sekundarnom tržištu kod društva Redi naslijedilo prava i obveze potonjeg vezane uz te iste vrijednosne papire u skladu s primjenjivim nacionalnim pravom i, konačno, da je društvo Profit imalo mogućnost upoznati se s prospektom koji sadržava predmetnu klauzulu, što znači da je on bio lako dostupan.
- 37 Posljedično, na drugi dio drugog prethodnog pitanja valja odgovoriti da članak 23. Uredbe br. 44/2001 valja tumačiti na način da se klauzula o prenošenju nadležnosti koja se nalazi u prospektu o izdavanju kreditnih zapisa, koji je sastavio izdavatelj predmetnih vrijednosnih papira, može valjano primijeniti u odnosu na treću osobu koja je stekla te vrijednosne papire od financijskog posrednika ako se utvrdi, a što mora provjeriti sud koji je uputio zahtjev, s jedne strane, da je ta klauzula valjana u odnosu između tog izdavatelja i tog financijskog posrednika, s druge strane, da je navedena treća osoba upisom navedenih vrijednosnih papira na sekundarnom tržištu naslijedila od navedenog posrednika prava i obveze vezane uz te iste vrijednosne papire u skladu s primjenjivim nacionalnim pravom i, konačno, da je dotična treća osoba imala mogućnost upoznati se s prospektom koji sadržava predmetnu klauzulu.
- 38 Sud koji je uputio zahtjev trećim dijelom drugog pitanja pita Sud, u slučaju negativnog odgovora na prva dva dijela tog pitanja, o mogućem postojanju međunarodnih trgovačkih običaja koje stranke poznaju.
- 39 Iz sudske prakse proizlazi da je stvarna suglasnost zainteresiranih strana uvijek jedan od ciljeva članka 23. stavka 1. točke (c) Uredbe br. 44/2001, utemeljen s nastojanjem da se izbjegne da klauzule o prenošenju nadležnosti, koje u ugovor uključi samo jedna stranka, ne prođu neopaženo (vidjeti u tom smislu presude od 20. veljače 1997., *MSG, C-106/95, EU:C:1997:70, t. 17.*, i od 16. ožujka 1999., *Castelletti, C-159/97, EU:C:1999:142, t. 19.*).
- 40 Sud je međutim dodao da navedeni članak 23. stavak 1. točka (c) dopušta da je moguće pretpostaviti da postoji takva suglasnost kada u tom pogledu postoje trgovački običaji u predmetnoj grani međunarodne trgovine koje te iste stranke poznaju ili bi trebale poznavati (vidjeti u tom smislu presudu od 20. veljače 1997., *MSG, C-106/95, EU:C:1997:70, t. 19.* kao i od 16. ožujka 1999., *Castelletti, C-159/97, EU:C:1999:142, t. 20. i 21.*).
- 41 Sud je u vezi s time naveo da nacionalni sud mora ocijeniti spada li predmetni ugovor u područje međunarodne trgovine i provjeriti postojanje običaja u grani međunarodne trgovine u kojoj djeluju predmetne stranke kao i stvarno ili predmnijevano poznavanje tih običaja od strane tih stranaka. Međutim Sud mu mora predložiti objektivne elemente koju su nužni za takvu ocjenu (vidjeti, u tom smislu, presude od 20. veljače 1997., *MSG, C-106/95, EU:C:1997:70, t. 21.*, i od 16. ožujka 1999., *Castelletti, C-159/97, EU:C:1999:142, t. 23.*).
- 42 U vezi s prvom točkom, jasno je da se ugovor iz postupka u glavnoj stvari odnosi na područje međunarodne trgovine.

- 43 U vezi s drugom točkom, Sud je već pojasnio da se postojanje običaja ne smije utvrđivati u odnosu na zakon jedne od država ugovornica i da ga treba utvrditi ne u odnosu na međunarodnu trgovinu općenito, nego na granu trgovine u kojoj ugovorne stranke obavljaju svoju djelatnost (presude od 20. veljače 1997., MSG, C-106/95, EU:C:1997:70, t. 23. i od 16. ožujka 1999., Castelletti, C-159/97, EU:C:1999:142, t. 25.).
- 44 Sud je također dodao da u okviru predmetne trgovačke grane postoji običaj, osobito kada se gospodarski subjekti u toj grani trgovine kod sklapanja određene vrste ugovora uobičajeno i redovito ponašaju na određeni način (presude od 20. veljače 1997., MSG, C-106/95, EU:C:1997:70, t. 23., i od 16. ožujka 1999., Castelletti, C-159/97, EU:C:1999:142, t. 26.).
- 45 Sud je na temelju toga zaključio da nije nužno da se takvo ponašanje utvrdi u određenim državama, a ni posebno u svim državama ugovornicama. Činjenica da se gospodarski subjekti uobičajeno i redovito ponašaju na određeni način u državama koje imaju vodeću ulogu u predmetnoj grani međunarodne trgovine može predstavljati okolnost koja bi olakšala dokazivanje postojanja običaja. Međutim odlučujući kriterij ostaje provode li predmetno ponašanje na uobičajen i redovan način gospodarski subjekti u grani međunarodne trgovine u kojoj djeluju ugovorne stranke (presuda od 16. ožujka 1999., Castelletti, C-159/97, EU:C:1999:142, t. 27.).
- 46 Sud je u tom pogledu također pojasnio da, s obzirom na to da članak 23. Uredbe br. 44/2001 ne sadržava nikakve informacije o oblicima oglašavanja, valja smatrati da se za utvrđivanje postojanja običaja ne može zahtijevati potencijalno oglašavanje koje se može dati udruženjima ili specijaliziranim tijelima na standardiziranim obrascima koji sadržavaju klauzulu o prenošenju nadležnosti, iako ono može olakšati dokazivanje uobičajenog i redovitog ponašanja (presuda od 16. ožujka 1999., Castelletti, C-159/97, EU:C:1999:142, t. 28.).
- 47 Osim toga, ponašanje koje bi objedinjavalo sastavne dijelove običaja ne gubi značajke običaja jer je predmet tužbi pred sudovima, neovisno o njihovom opsegu, pod uvjetom da se to ponašanje uobičajeno i redovito koristi u sektoru predmetne djelatnosti za predmetnu vrstu ugovora (vidjeti, u tom smislu, presudu od 16. ožujka 1999., Castelletti, C-159/97, EU:C:1999:142, t. 29.).
- 48 Konačno, u vezi sa stvarnim ili pretpostavljenim poznavanjem običaja ugovornih stranaka iz sudske prakse proizlazi da se ono osobito može utvrditi dokazivanjem da su stranke dotad imale poslovne odnose među sobom ili s drugim strankama koje posluju u predmetnom sektoru ili da je u tom sektoru određeno postupanje dovoljno poznato da bi se moglo smatrati ustaljenom praksom jer je uobičajeno i redovito primjenjivano tijekom sklapanja određene vrste ugovora (presude od 20. veljače 1997., MSG, C-106/95, EU:C:1997:70, t. 24., i od 16. ožujka 1999., Castelletti, C-159/97, EU:C:1999:142, t. 43.).
- 49 Među elementima koje treba uzeti u obzir kako bi se utvrdilo predstavlja li, u glavnom postupku, umetanje u prospekt klauzule o prenošenju nadležnosti običaj u sektoru u kojem djeluju stranke, za što su one znale ili su trebale znati, sud koji je uputio zahtjev treba osobito voditi računa o okolnosti da je spomenuti prospekt ranije odobrila i objavila na svojoj internetskoj stranici Dublinska burza, čemu se naizgled društvo Profit nije protivilo u postupku o glavnoj stvari. Osim toga, sud koji je uputio zahtjev trebao bi uzeti u obzir činjenicu da nije sporno da je društvo Profit društvo koje posluje u području financijskih investicija kao i moguće trgovačke odnose koje je sklopilo u prošlosti s drugim strankama u glavnom postupku. Nacionalni sud treba osim toga provjeriti prati li izdavanje kreditnih zapisa na tržištu u tom sektoru djelatnosti uobičajeno i redovito prospekt koji sadržava klauzulu o prenošenju nadležnosti i je li takva praksa dovoljno poznata kako bi se mogla smatrati ustaljenom.
- 50 Posljedično, na treći dio drugog pitanja valja odgovoriti da se umetanje klauzule o prenošenju nadležnosti u prospekt o izdavanju kreditnih zapisa može smatrati oblikom koji dopuštaju međunarodni trgovački običaji u smislu članka 23. stavka 1. točke (c) Uredbe br. 44/2001, na temelju

kojeg je moguće pretpostaviti da je osoba na koju se ta klauzula primjenjuje s njome suglasna ako se među ostalim utvrdi, a što treba provjeriti nacionalni sud, s jedne strane, da se gospodarski subjekti u toj grani kod sklapanja te vrste ugovora uobičajeno i redovito ponašaju na taj način i, s druge strane, da su stranke dotad imale poslovne odnose među sobom ili s drugim strankama koje posluju u predmetnom sektoru ili da je predmetno postupanje dovoljno poznato da bi se moglo smatrati ustaljenom praksom.

51 Uzimajući u obzir sva prethodna razmatranja, na drugo postavljeno pitanje valja odgovoriti da članak 23. Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti na način da:

- je formalni zahtjev o pisanom obliku utvrđen u članku 23. stavku 1. točki (a) Uredbe br. 44/2001, u slučaju unošenja klauzule o prenošenju nadležnosti u prospekt o izdavanju kreditnih zapisa ispunjen samo ako je u ugovoru koji su potpisale stranke prilikom izdavanja vrijednosnih papira na primarnom tržištu navedeno prihvaćanje te klauzule ili se u njemu izravno upućuje na taj prospekt;
- klauzula o prenošenju nadležnosti koja se nalazi u prospektu o izdavanju kreditnih zapisa, koju je sastavio izdavatelj predmetnih vrijednosnih papira, ima učinak prema trećoj osobi koja je stekla te vrijednosne papire od financijskog posrednika ako se utvrdi, što mora provjeriti sud koji je uputio zahtjev, ponajprije da je ta klauzula valjana u odnosu između izdavatelja i tog financijskog posrednika, zatim da je navedena treća osoba upisom predmetnih vrijednosnih papira na sekundarnom tržištu naslijedila od navedenog posrednika prava i obveze vezane uz te vrijednosne papire u skladu s primjenjivim nacionalnim pravom i konačno da je dotična treća osoba imala mogućnost upoznati se s prospektom koji sadržava predmetnu klauzulu; i
- se umetanje klauzule o prenošenju nadležnosti u prospekt o izdavanju kreditnih zapisa može smatrati oblikom koji dopuštaju međunarodni trgovački običaji u smislu članka 23. stavka 1. točke (c) Uredbe br. 44/2001, na temelju kojeg je moguće pretpostaviti da je osoba na koju se ta klauzula primjenjuje s njome suglasna ako se među ostalim utvrdi, a što treba provjeriti nacionalni sud, s jedne strane, da se gospodarski subjekti u toj grani kod sklapanja te vrste ugovora uobičajeno i redovito ponašaju na taj način i, s druge strane, da su stranke dotad imale poslovne odnose među sobom ili s drugim strankama koje posluju u predmetnom sektoru ili da je predmetno postupanje dovoljno poznato da bi se moglo smatrati ustaljenom praksom.

Treće pitanje

52 Svojim trećim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 5. stavak 1. točku (a) Uredbe br. 44/2001 tumačiti na način da za tužbu radi proglašenja ništavosti ugovora i radi povrata iznosa isplaćenih na temelju akta koji je proglašen ništavim treba smatrati da potpada pod „stvari koje se odnose na ugovore” u smislu te odredbe.

53 Kako bi se odgovorilo na to pitanje, na samom početku treba podsjetiti da se za pojam „stvari koje se odnose na ugovore” u smislu te odredbe ne može uzeti da on upućuje na kvalifikaciju mjerodavnog nacionalnog prava u pogledu pravnog odnosa o kojemu je riječ pred nacionalnim sudom. Naprotiv, taj pojam mora se tumačiti na autonoman način, polazeći od sustava i ciljeva Uredbe br. 44/2001, radi osiguranja njezine jedinstvene primjene u svim državama članicama (presude od 17. lipnja 1992., Handte, C-26/91, EU:C:1992:268, t. 10.; od 14. ožujka 2013., Česká spořitelna, C-419/11, EU:C:2013:165, t. 45., i od 28. siječnja 2015., Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, t. 37.).

54 Iz sudske prakse koja proizlazi iz presude od 4. ožujka 1982., Effer (38/81, EU:C:1982:79), proizlazi da nadležnost nacionalnog suda da odlučuje o pitanjima koja se odnose na ugovor uključuje nadležnost za ocjenjivanje postojanja sastavnih dijelova samog ugovora jer je takva ocjena nužna kako bi se nacionalnom sudu pred kojim je pokrenut postupak omogućilo da provjeri svoju nadležnost u skladu s Uredbom br. 44/2001. Kada ne bi bilo tako, odredbe članka 5. Uredbe br. 44/2001 mogle bi biti

lišene pravnog učinka jer bi za izigravanje pravila sadržanog u tim odredbama bilo dovoljno da jedna od stranaka tvrdi da ugovor ne postoji. Suprotno tome, poštovanje ciljeva i smisla Uredbe br. 44/2001 zahtijeva tumačenje navedenih odredbi na način da sud koji odlučuje o sporu u vezi s ugovorom može i po službenoj dužnosti provjeriti jesu li ispunjeni osnovni uvjeti za njegovu nadležnost u pogledu uvjerljivih i značajnih dokaza koje je podnijela zainteresirana strana i koji dokazuju postojanje ili nepostojanje ugovora.

- 55 Osim toga, u pogledu veze između tužbe radi proglašenja ništavosti i radi povrata pogrešno isplaćenih iznosa, kao što je to nezavisni odvjetnik podsjetio u točki 80. svojeg mišljenja, valja utvrditi da, ako ne bi postojao ugovorni odnos koji su stranke slobodno sklopile, obveza ne bi bila ispunjena i ne bi postojalo pravo na povrat. Ta uzročna veza između prava na povrat i ugovornog odnosa dovoljna je kako bi tužba za povrat potpadala pod stvari koje se odnose na ugovore.
- 56 Ako nema sumnje u glavnom postupku da su društvo Profit i društvo Redi vezani ugovorom, sud koji je uputio zahtjev treba provjeriti, kao što je to izloženo u točki 36. ove presude, je li Profit naslijedio prava i obveze Redija vezane uz sporne vrijednosne papire u skladu s nacionalnim pravom na način da je postojao ugovorni odnos između društva Profit i društva Commerzbank.
- 57 Iz točaka 54. i 55. ove presude proizlazi da se u predmetu kao što je onaj u glavnom postupku društvo Profit može u svojim odnosima s društvom Redi i, pod uvjetom da sud koji je uputio zahtjev izvrši potrebne provjere na način kako je izloženo u prethodnoj točki ove presude, svojim odnosima s društvom Commerzbank može pozvati na nadležnost suda u mjestu izvršenja ugovora prema članku 5. stavku 1. Uredbe br. 44/2001 i ako među strankama postoji spor u vezi sa sklapanjem ugovora koji je temelj za tužbu.
- 58 Uzimajući u obzir prethodna razmatranja, na treće postavljeno pitanje valja odgovoriti tako da članak 5. stavak 1. točku (a) Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti na način da tužba radi proglašenja ništavosti ugovora i povrat iznosa pogrešno isplaćenih na temelju tog ugovora potpadaju pod „stvari koje se odnose na ugovore” u smislu te odredbe.

Prvo pitanje

- 59 Svojim prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 6. stavak 1. Uredbe br. 44/2001 tumačiti na način da je, kako bi postojala povezanost između dvaju zahtjeva podnesenih protiv više tuženika, dovoljno da se eventualno priznavanje osnovanosti jednog od tih zahtjeva potencijalno može odraziti na opseg prava čija se zaštita traži u slučaju drugog, iako ta dva zahtjeva imaju različite predmete i osnove te nisu međusobno povezani odnosom podređenosti ili nesklada.
- 60 Najprije valja podsjetiti da članak 6. stavak 1. Uredbe br. 44/2001 predviđa da tuženik može biti tužen, ako je on jedan od više tuženika, i pred sudom u mjestu u kojemu bilo koja od tuženih osoba ima domicil, pod uvjetom da su tužbe toliko usko povezane da ih je bolje obrađivati zajedno kako bi se izbjegla opasnost od donošenja nepomirljivih sudskih odluka u odvojenim postupcima.
- 61 U pogledu svojeg cilja, pravilo nadležnosti iz članka 6. stavka 1. Uredbe br. 44/2001, sukladno svojim uvodnim izjavama 12. do 15., odgovara potrebama olakšavanja dobrog sudovanja, maksimalnog smanjenja mogućnosti vođenja paralelnih postupaka i izbjegavanja donošenja nepomirljivih sudskih odluka u odvojenim postupcima (vidjeti osobito presude od 1. prosinca 2011., Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, t. 77., i od 12. srpnja 2012., Solvay, C-616/10, EU:C:2012:445, t. 19.).
- 62 Osim toga, navedeno pravilo o posebnoj nadležnosti treba tumačiti u pogledu, s jedne strane, uvodne izjave 11. Uredbe br. 44/2001, prema kojoj propisi o nadležnosti moraju biti iznimno predvidljivi i utemeljeni na načelu da se nadležnost uglavnom utvrđuje prema domicilu tuženika, pri čemu takva nadležnost mora uvijek postojati, osim u nekim točno određenim slučajevima u kojima je zbog

predmeta spora ili autonomije stranaka opravdana neka druga poveznica (vidjeti osobito presude od 11. listopada 2007., Freeport, C-98/06, EU:C:2007:595, t. 36., i od 12. srpnja 2012., Solvay, C-616/10, EU:C:2012:445, t. 20.).

- 63 To pravilo o posebnoj nadležnosti, time što odstupa od načela da se nadležnost u pravilu određuje prema domicilu tuženika iz članka 2. Uredbe br. 44/2001 treba, s druge strane, strogo tumačiti kako se ne bi dopustilo tumačenje koje bi izlazilo iz okvira pretpostavki izričito predviđenih tom uredbom (vidjeti osobito presude od 1. prosinca 2011., Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, t. 74. i navedenu sudsku praksu, kao i od 12. srpnja 2012., Solvay, C-616/10, EU:C:2012:445, t. 21.).
- 64 Osim toga, Sud je smatrao da o postojanju međusobnih veza među različitim zahtjevima podnesenima pred nacionalnim sudom odlučuje nacionalni sud, naime o opasnosti donošenja nepomirljivih odluka ako bi se o zahtjevima odlučivalo zasebno, i da u tom pogledu uzima u obzir sve potrebne elemente iz spisa (vidjeti osobito presude od 11. listopada 2007., Freeport, C-98/06, EU:C:2007:595, t. 41.; od 1. prosinca 2011., Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, t. 83., i od 12. srpnja 2012., Solvay, C-616/10, EU:C:2012:445, t. 23.).
- 65 Sud je u tom pogledu međutim pojasnio da nije dovoljno, bi se odluke mogle smatrati nepomirljivima u smislu članka 6. stavka 1. Uredbe br. 44/2001, da postoji razlika u ishodu spora, nego da je potrebno da ta razlika nastane u okviru iste činjenične i pravne situacije (vidjeti osobito presude od 13. srpnja 2006., Roche Nederland i dr., C-539/03, EU:C:2006:458, t. 26.; od 11. listopada 2007., Freeport, C-98/06, EU:C:2007:595, t. 40.; od 1. prosinca 2011., Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, t. 79., kao i od 12. srpnja 2012., Solvay, C-616/10, EU:C:2012:445, t. 24.).
- 66 Kako bi ocijenio, u situaciji kao u glavnom postupku, postojanje međusobnih veza među različitim zahtjevima koji su mu podneseni i prema tome opasnost od donošenja nepomirljivih odluka ako bi se o njima zasebno odlučivalo, nacionalni sud osobito treba uzeti u obzir, kao što to ističe nezavisni odvjetnik u točkama 95. do 100. svojeg mišljenja, razlike u činjeničnoj i pravnoj osnovi, s jedne strane, postupka za utvrđivanje odgovornosti koji proizlazi iz lošeg upravljanja i, s druge strane, postupka radi proglašenja ništavosti jednog od ugovora i povrat pogrešno isplaćenih iznosa, čiji su rezultati neovisni. U tom pogledu, sama okolnost da bi rezultat jednog od postupaka mogao utjecati na ishod drugog, osobito potencijalni utjecaj iznosa koji treba nadoknaditi u okviru tužbe radi proglašenja ništavosti i povrata pogrešno isplaćenih iznosa kod ocjene eventualne štete u okviru zahtjeva za utvrđivanja odgovornosti nije dovoljna kako bi se odluke koje je potrebno donijeti u dva postupka u smislu članka 6. stavka 1. Uredbe br. 44/2001 smatrale „nepomirljivima”.
- 67 Uzimajući u obzir sva prethodna razmatranja, na prvo postavljeno pitanje valja odgovoriti tako da članak 6. stavak 1. Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti na način da kada postoje dva zahtjeva podnesena protiv više tuženika koji imaju različite predmete i osnove te nisu međusobno povezani odnosom podređenosti ili nesklada nije dovoljno da se eventualno priznavanje osnovanosti jednog od tih zahtjeva potencijalno može odraziti na opseg prava čija se zaštita traži u slučaju drugog kako bi postojala opasnost donošenja nepomirljivih odluka u smislu te odredbe.

Troškovi

- 68 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (prvo vijeće) odlučuje:

1. **Članak 23. Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o sudskoj nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima treba tumačiti na način da:**
 - zahtjev o pisanom obliku utvrđen u članku 23. stavku 1. točki (a) Uredbe br. 44/2001 u slučaju unošenja klauzule o prenošenju nadležnosti u prospekt o izdavanju kreditnih zapisa ispunjen samo ako je u ugovoru koji su potpisale stranke prilikom izdavanja vrijednosnih papira na primarnom tržištu navedeno prihvaćanje takve klauzule ili se u njemu izravno upućuje na taj prospekt;
 - klauzula o prenošenju nadležnosti koja se nalazi u prospektu o izdavanju vrijednosnih papira, koji je sastavio izdavatelj predmetnih vrijednosnih papira, ima učinak prema trećoj osobi koja je stekla te vrijednosne papire od financijskog posrednika ako se utvrdi, a što mora provjeriti sud koji je uputio zahtjev, najprije, da je ta klauzula valjana u odnosu između tog izdavatelja i tog financijskog posrednika, nadalje, da je navedena treća osoba upisom navedenih vrijednosnih papira na sekundarnom tržištu naslijedila od navedenog posrednika prava i obveze vezane uz te iste vrijednosne papire u skladu s primjenjivim nacionalnim pravom i, konačno, da je treća osoba imala mogućnost upoznati se s prospektom koji sadržava predmetnu klauzulu;
 - se umetanje klauzule o prenošenju nadležnosti u prospekt o izdavanju kreditnih zapisa može smatrati oblikom koji dopuštaju međunarodni trgovački običaji u smislu članka 23. stavka 1. točke (c) Uredbe br. 44/2001 na temelju kojeg je moguće pretpostaviti da je osoba na koju se ta klauzula primjenjuje s njome suglasna ako se među ostalim utvrdi, a što treba provjeriti nacionalni sud, s jedne strane, da se gospodarski subjekti u toj grani kod sklapanja te vrste ugovora uobičajeno i redovito ponašaju na taj način i, s druge strane, da su stranke dotad imale poslovne odnose među sobom ili s drugim strankama koje posluju u predmetnom sektoru ili da je predmetno postupanje dovoljno poznato da bi se moglo smatrati ustaljenom praksom.
2. **Članak 5. stavak 1. točku (a) Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti na način da tužba radi proglašenja ništavosti ugovora i povrat iznosa pogrešno isplaćenih na temelju tog ugovora potpadaju pod „stvari koje se odnose na ugovore” u smislu te odredbe.**
3. **Članak 6. stavak 1. Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti na način da kada postoje dva zahtjeva podnesena protiv više tuženika koji imaju različite predmete i osnove te nisu međusobno povezani odnosom podređenosti ili nesklada nije dovoljno da se eventualno priznavanje osnovanosti jednog od tih zahtjeva potencijalno može odraziti na opseg prava čija se zaštita traži u slučaju drugog kako bi postojala opasnost od donošenja nepomirljivih odluka u smislu te odredbe.**

Potpisi